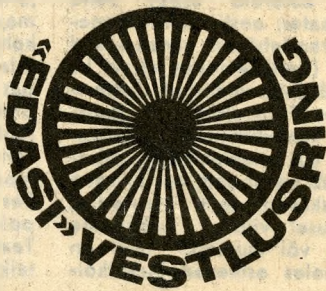

MIDA OOTAME LASTEFONDILT?

Ei saa öelda, nagu poleks Tartus seni laste pärast üldse muretsed või nende heaks midagi teha tahetud. Soovid ja tegevuskavad on ikka olnud märksa suuremad, kui riigi ja linna rahakott kanda jaksab.

Mai Maser: «Praegu nurisatakse arstidega, et laste suremus ei vähene. Me ei saa parandada laste tervist, kui selleks pole tänapäeva nõuetele vastavaid tingimusi, ainelist baasi. Tänavu on väga palju räägitud meditsiniobjektide ehitusest ja lubatud selleks eraldada üle 20 miljoni rubla. Rahast üksi pole aga mingit kasu, sest linn ei suuda korraga seda summat kasutada. Ei ole ehitajat. Kuigi kardan kähku kerkivat ametkondlikke barjääre, tahan välja öelda olulisema soovi: et fond annaks võimaluse kasutada sularaha (muidugi üldsuse kontrolli all). Senine rahade jaotus ja kasutamise piirid lastearste ei rahulda. Kui aga lastefondi linna osakonnal oleks sularaha, saaks nii mõ-

laste taastusravi. On räägitud ema ja lapse keskusest. Meil ei olegi selleks vaja tohutult suurt ja paljude vooditega haiglat. On vaja moodsa sisseseadega keskust, kus oleks ka sünnitusosakond, hoolitsemaks riskifaktoritega ema ja tema tulevase lapse eest.»

Aino Muru: «Tõhusam peaks olema ka tervishoiuõpetus koolides.»

Vaimsete ja kehaliste puuetega laste sünni ärahoidmine on alles tulevikuunistus, ka asotsiaalseid peresid on kõigist püüdlustest ja manitsustest hoolimata palju. Enamasti antakse lastekodusse just niisugune laps, kellel pole korralikku kodu ega korralikke vanemaid. Kasvatavad peavad suutma asendada nei-

□ Aino Muru, Madis Malt, Maie Keek, Tiitu Reek ja Mai Maser.

negi hädavajaliku töö kiiresti tellida koostööpartneridelt.»

Rahapuudus ja odavalt ehitamise kallidus oli ka Maie Keeki südames. «Haridussüsteem on vaene, koolimajad ehitatakse nõnda odavad, et need hakkavad lagunema niipea, kui on katuse alla saanud. Direktor jätab rakendamata oma pedagoogivõimed (st. tegemata töö, mida ta on õppinud), sest ta peab maadema majandus- ja remondimuredega.»

Helga Kurm: «Aga võibolla algavad hädad ja rahamured juba lasteaiast. Rühmad on praegu väga suured, karastusvõimalused ja kehalise tegevuse riistvara hoovides väga napid. Sedagi vähest, mis on olemas, lõhuvad vandaalid. Vähe on arendavaid mänguasju. Kindlasti peaks lastefond mõjutama lenule tootjaid, et nad jätkaksid primitiivsete mänguasjade tegemist.»

Midagi tehes ja tootes peab mõtlema ka selle otstarbele. Näiteks 5–6 aastasele lapsele ei ole kusagilt osta korralikke tööriistu, millega saaks tööd teha, mitte töötegemist mängida. Tänavu talvel küll lund pole ja seepärast võivad laste lumelabidajad ju plastmassist olla, aga korralikul talvel võiks laps oma hoovis labidaga teed teha. **Madis Malt:** «Me peame kasvatama töötegi- jaid. Jutustajaid ja probleemi- tõstatajaid on niigi palju. Lastefond on laiahaardeline ja kui me selle raames üldse tahame midagi ära teha, peame piiritlema oma tegevussuuna.»

Lastekodudest

Tiitu Reek: «Kahtlemata on lastefondi esmaülesanne hoolitseda orbuude eest. Kuigi lastekodudel on vaja ka ainelist abi, algab orbuude toetamine hoopis varasemast ajast. Näiteks väikelastekodus on orbusid vähe, aga palju on puuetega lapsi. Alati ei saa selles süüdistada alkoholi, faktoreid on igasuguseid. On vaja diagnoosiparatuuri, mis juba aegsasti annaks teada, kas eestatud laps on normaalne.»

Mai Maser: «Terved lapsed sünnivad tervel emal. Tähe- nädab, ema tervise eest peame hoolitsema juba siis, kui tema ise on alles väikelaps. Vaja on

le ema ja isa, ikka tervele rühmale korraga. Ometi jääb millestki väga olulisest puudu, sest suhtlusring on piiratud. Ka suvel, kui puhkuse ajal viiakse kodune laps teise ümbrusse, saadetakse maa- le vanaema-vanaisa juurde, on lastekodu kasvandik ikka oma poolkodus, ikka samade kaaslaste keskel.»

Mai Maser: «Lastekodulastele oma suvelaagri ehitamine ei tule ilmselt kõne alla, on pakilisemaid vajadusi.»

Tiitu Reek: «Niisugust eraldatust pole vajagi. Kui mitte muul ajal, siis vähemalt suvel peaksid lastekodulapsed üksteisest veidi eemale pääsema ja saama suhelda teiste lastega.»

Eira Kaup: «Kooliealisi saavad asutuste ametiühinguko- miteed aidata pioneerilaagrisse, päris pisikestele ei oska aga midagi pakkuda.»

Nagu selgus, on üksluine suhtlus ja ümbrus väid pool lastekodude hädast, talutavam pool.

TARTU 2. ERIINTERNAAT-
KOOLI DIREKTOR
LIA HELEMÄE

Meie kooli laste elus on kaks väga tähtsat ja hella probleemkonda: ravi (normaalse nägemise puudumine ja sellega kaasnevad kahjustused) ja koduga seotud mured.

Meie 113 õpilasega nägema häiretega laste kooli ja üle 300 õpilasega Tartu 1 Eri- internaatkooli teenindab üks poole kohaga töötav silma- arst. Meditsiinipersonali suurus sõltub õpilaste arvust. Mit-

Tiitu Reek: «Milleks võetakse vastu Keskkomitee ja Minist- rite Nõukogu määrusi, kui neid ei täideta? Ma võin järe- jest ette tuua kolm määrust, kus on öeldud, et lastekodu ei tohi majutada kohandatud ruumides. Aga meie väike- lastekodudele ehitatakse praegu ümber vana lastepäevakodu Kingissepa tänavas. Pealegi on see maja meile äärmiselt so- bimus kohas, mäenõlval, kus puuetega lapsed ohutult jalu- tadagi ei saa. Kas tõesti ei ole linnal vaja lastepäevakodu? Miks peab see kõige vaesem, kellel ei ole mitte kedagi, saama ka kõige viletsamad elamistingimused? Ei piisa üksnes rahast, on vaja muuta suhtumist, et täidetakse vastu- võetud arukaid määrusi ja otsuseid.»

Ka lapse kasvatamine on töö

Suhtumise (ja koos sellega tegude) muutumist soovisid majandusmehed. **Avo Laev:** «Kui midagi napib, vaatavad koolid ja lasteaiad eelkõige majandusmeeste otsa, lootes ainelist abi. Usun, et raha pole tänapäeval erilise probleem. Me aitame lasteaiad, koole (kuigi alati ei saa seda teha otse, kavalusi kasutamata), alates tänavusest maksame kõrgkoolist tulnud spetsialisti eest 3000 rubla. Ometi on midagi väga olulist valesi, ku- lude jaotus ei ole õiglane. Lastetooted on odavad, neid ei ole tulus teha, kuigi on väga vaja. Miks peab näiteks «San- gar» seeläbi kannatama? Võiks hoopis maksta vanema- tele rohkem, et nad saaksid osta lasteasju nende õige hinnaga.»

Ja veel. Me kiitleme maa- ilma suurima tööhoivega. Aga eesrindlikud kapitalimaad püüavad lastega naisi tööst vabastada. Noor ema peab ole- ma kodus ja kasvatama oma lapsi. Kas on mõtet raisata raha lasteaiade peale, kui selle asemel võiks maksta emale (või isale), et ema saaks ise oma last kasvatada.»

Mai Maser: «Lastefondi va-

hendusel võiks taotleda sünni- tusjärgse osatähtsuse puhkuse pikendamist.»

Meie laste vaba aeg

Kui ema saaks lapsega pike- malt kodus olla ja ka töö- l käes pääseks veidi varem ko- ju, oleks alaealiste asjade inspekteerimisel ilmselt vanem tööd.

Eevi Velviste: «40% kurja- tegijaist on alaealised. Emad on hõivatud ja lapsed oma- pead väljas. Linnas pole lastel kusagil olla ega midagi teha, nii hakkavad nad hulkuma ja rumalusi tegema.»

Avo Laev: «Omal ajal tegi- me ise poistega vutiväljakuid ja hoidsime neid korras, nüüd tahetakse kõike asutustelt val- mina kätte saada. Samas on

□ Eira Kaup, Helga Kurm, Eevi Velviste ja Avo Laev.

Annelinnas lausa piinlik käia: koolide staadionid seisavad tühjal, seal isegi ei võimel- da, staadionid lagunevad ja ükski õpilane ei liiguta nende koraategemiseks sormeotsagi.»

Maie Keek: «Hariduspoliitika on tehtud palju vigu. Haridusosakond on ainult otsus- te elluviija. Praegune töökas- vatus ei soodusta oma ümbru- se korrastamist, selle asemel aetakse taga ÜKT tunde asu- tustes. Oleme linnas lubanud seda süsteemi mõistuspäraseks muuta ning alles siis, kui oma maja ja naaberlasteaiade ümbrus on korras, saadame lapsi tööle ettevõtetesse.»

Vaba ajaga on asi veel kee- rulisem. Linnas on kuus koo- liväljal lasteasutust, neist pioneerimaja kõige paremas seisukorras, kuid ka see va- jab ammu tuge. 20–30 aastat tagasi oma otstarbe täitnud vutiväljakud praegu enam õpilasi ei rahulda.»

Eevi Velviste: «Juba 25 aas- tat on arutatud, et Tartus on vaja lastele midagi teha. Kus

on lastestaadion? 10 aastat on räägitud liikluskooli ena- misest. Lubadusi on olnud pal- ju, tegusid ei ühti. Elamujaos- kondade pedagoogid elavad enamasti koolide arvel, sest neile eraldatud ruumid on vi- letsad. Tegutseb Tähe tänavas mängude tuba ja rahule võib jääda Ropka—Variku KKS piirkonnaga. Vähe!

Linnas on praegu halbu poisse umbes 300. Kui neid õi- gesti suunata, võiksid nad teha palju kasulikku. On vaja entusiaste, kes tahaksid ja oskaksid nendega tegelda.»

Aino Muru: «Kui pensioni- eas õpetajad linnas oma eri- alal edasi töötavad, siis nad pensioni ei saa. Küllap nii mõnigi neist tahaks aga laste- ga tegelda. Kui meil ei jätku entusiaste, on vaja inimestele maksta, et nad lapsi juhen- daksid. Joomarluse vastu võit- lemise komisjonid tegutsevad aktiivselt, joodikuid trahvi- takse üsna suurte summade- ga. Arvan, et vähemalt osa sel- lest rahast võiks anda laste- fondi või naistenõukogude ka-»

sutusse, et selle raha eest las- tele vajalikku ehitada või neile tarvilikke oskusi õpeta- da.»

Eevi Velviste: «Lastefond peaks tegutsema käikades nais- tenõukogudega. See annaks ka naistenõukogude tööle konk- reetse suuna.»

Madis Malt: «Asutuste nais- tenõukogud võivad näiteks leida emaloomusega lasteta naisi, kes tahaksid oma šeflu- se alla võtta lastekodude lapsi, käia neid vaatamas, kogu- da neile mänguasju, raamatuid ja vajalikke rõivaid.»

Tartul on võimalus saada lähitulevikus 7 moodulvõimalat, neist 3–4 siseütlulaga. On va- ja leida kohad ja ehitada val- mis vundamendid. Peame hea seisma (ja kindlasti on siin vaja lastefondi toetust), et kol- me aasta jooksul oleksid kõigi seitsme vundamendi valmis. Teiseks tuleks Tartus moodus- tada jaoskond, kes võimald kokku paneks. Lõpptulemus on vaeva väärt. Ühe võimla valmimine on juba otsustatud, koostööpartnerite neli asutuse- ga, kes kõik on asjast huvita- tud. Kui võimlate ehitust toetataks veel lastefondi siht- annetustega, oleks tartlastel tulevikus üsna uhke oma lap- si võimlema ja ujuma saata.»

Ettepanekud lastefondi funktsionääridele

Pika arutelu käigus kooru- sid välja tartlaste esialgsed ettepanekud lastefondi funktsionääridele.

○ Olla koostöös naistenõu- kogudega, toetada lastekodu- sid.

○ Kaasa aidata, et Tartus rajataks ema ja lapse keskus ning muretsedaks üsasisese diagnoosi aparatuur.

○ Kaasa aidata moodul- võimlate ehitusele.

○ Tõhustada noorte tervise- kasvatust.

○ Jälgida ja suunata laste- raamatute kirjutamist ja mänguasjade tootmist.

○ Võtta kontrolli alla kõigi lapsi puudutavate otsuste ja määruste täitmise.

○ Taotleda emade tööhoive vähendamist ja osatähtsuse lapsehoolduspuhkuse pikenda- mist.

ASTA NIINEMETS

Kaljo Raua fotod

metes liiduvabariikides on haridus- ja tervishoiuministria- riumid suutnud selle ametkondli- ku barjääri ületada.

Laste tervis sõltub ka elamistingimustest. Aastaid ol- me talvel oma koolimajas, Oktoobri pst. 9 külmatanud halva kütmise ja keskküttesüs- teemi vigade tõttu. Kaks kuud tagasi ühendati meie soojus- torustikku lisatarbija ja nüüd on lastel klassides üleriided seljas. Kül on ka internaadis.

Ootame pikisilmi uute hoo- nete valmimist. Projekt on kinnitatud, aga ehituse maksu- mus suurenes projekteerimise käigus miljoni rubla võrra. Haridusministeeriumi vahend- id on piiratud, seepärast vajame teiste ametkondade toetust. Paljudele meie lastest on eri- internaatkool ainsaks koduks. Orbe on nii meil kui ka las- tekodudes suhteliselt vähe. Enamik abivajajaid on vanem- likust hoolitsusest ilma jäänud lapsed.

Oma lapse kasvatamisest loobumine on kuritegu, loobu- jaid «vanemaid» tuleb mõjuda- da töökollektiivide kaudu. Kindlustada tuleks oma vane- makohustusi mittetäitvale ini- mesele maks lastefondi. See

olgu neid mõtlema panevaltl suur ja regulaarne.

Ühelgi emal ega isal pole hilja orsida üles oma laste- kodusse või internaatkooli an- tud laps. Ükski koduta laps pole väsinud ootamast oma vanemaid või sugulasi.

Raske on aidata kodu's last. Kas saab suur internaatkodu olla koduks lapsele, kes on hingelt haige vaikuse ja ar- mastuse puudusest? Kas on koduks pioneerilaager, kus kodutu laps on sunnitud igal suvel veetma kolm vahetust? Niisuguseid lapsi on meil praegu kaks. Kus aga veeda- vad oma suvepuhkuse näitaks viis sel aastal laagrist välja jõudnud vanemate poissi?

Tänavu tuleb meil muratse- da töökoht koos elamispinna- ga kahele abiturientid orvule. Kui lastefondil oleks jõudu aidata kasvõi mõne mainitud mure lahendamisel, on ta end õigustanud. Samuti tahame loota, et loodav lastefond ei kujuneks ajutiseks kampaa- niaks. Loomulik on ka laste- fondi tegevuse ja sihtotstarbe- liste annetuste kasutamise pi- dev avalikustamine ning sel- lega arvestamine kõige kõrge- matel tasemetel.